

RESUM VII REUNIÓ DE TERRITORIS PEL PAISATGE

Capmany (Alt Empordà)
21 de novembre de 2024

Índex

1. Introducció	2
2. Programa	3
3. Participants.....	3
4. Qüestions prèvies	5
5. Paisatge, ruraliat i imaginari	6
6. Paisatge i turisme sostenible a la Garrotxa. Accions i iniciatives en el marc e la Carta Europea del Turisme Sostenible	7
7. Turisme sostenible, un oxímoron? El cas del Priorat	8
8. Estratègies sobre el paisatge de les Garrigues	9
9. Visita al celler La Gutina per tractar un cas de sobre freqüentació turística	10

1. Introducció

Territoris pel Paisatge és un espai d'intercanvi, debat i treball col·lectiu entre les diverses iniciatives de gestió i planificació local del paisatge que es desenvolupen a Catalunya. Aplega els territoris de Catalunya que estan desenvolupant estratègies en relació amb el paisatge, com són les cartes de paisatge, plans de paisatge o altres iniciatives de planificació i gestió. Està formada per representants de l'administració local i entitats del territori que es troben per posar en comú estratègies, metodologies, experiències i resultats en polítiques de paisatge.

L'any 2016 van iniciar un seguit de reunions de treball anuals sobre experiències de planificació i gestió del paisatge en l'àmbit local. La primera reunió va tenir lloc a Olot el 18 de maig de 2016, i va ser una oportunitat perquè les entitats i institucions que treballen en el paisatge en l'àmbit local poguessin intercanviar informació i compartir experiències. A partir d'aquell moment, es van celebrar trobades en diferents localitzacions, com a Santa Creu del Jutglar (Olost) l'any 2017, a Cogul l'any 2018, a Falset l'any 2022 i a Senan l'any 2023, a més d'una reunió virtual l'any 2020. Els temes tractats van des de la participació ciutadana en les cartes i plans de paisatge, a la gestió local dels espais agraris, al rol dels paisatges locals en la transició energètica fins a com tirar endavant iniciatives de paisatge en l'àmbit local.

El 21 de novembre de 2024, l'Observatori del Paisatge de Catalunya i el Consell Comarcal de l'Alt Empordà, van organitzar la **VII reunió de treball de Territoris pel Paisatge** amb la col·laboració de l'Ajuntament de Capmany. En aquesta ocasió la reunió va rebre el nom de "Paisatge i turisme" i es va centrar en analitzar com les cartes i plans de paisatge poden contribuir a un model turístic basat en els valors del paisatge. També es va aprofitar per donar a conèixer les noves iniciatives de plans de paisatge.

Figura 1. Joan Fuentes (alcalde de Capmany), Anna Palet (consellera de Medi Ambient, Canvi Climàtic, Paisatge i Gestió de Residus del Consell Comarcal de l'Alt Empordà), Pere Sala (director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya) i Òscar Sagué (tècnic de Medi Ambient del Consell Comarcal de l'Alt Empordà) donant la benvinguda als assistents de la reunió.

2. Programa

El programa de la VII Reunió de treball va ser el següent:

9:30	Benvinguda i presentació A càrrec d' Anna Palet (consellera de Medi Ambient del Consell Comarcal de l'Alt Empordà), Òscar Sagué (tècnic de Medi Ambient del Consell Comarcal de l'Alt Empordà), Pere Sala (director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya) i Joan Fuentes (alcalde de Capmany).
9:45	Qüestions prèvies: El Pla de paisatge de Lleida Marc Hidalgo , tècnic de la Fundació del Paisatge de Lleida
10:00	Qüestions prèvies: El Pla de paisatge d'Argençola Sergi Saladié , redactor del Pla
10:15	Paisatge, ruralitat i imaginari. Ús i afectacions del turisme Maria Puig Parnau , doctora en Literatura Catalana
11:15	Paisatge i turisme sostenible a la Garrotxa. Accions i iniciatives en el marc de la Carta Europea de Turisme Sostenible Arnau Dorca , tècnic del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa
11:30	Turisme sostenible, un oxímoron? El cas del Priorat Joan Vaqué , tècnic del Consell Comarcal del Priorat
11:45	Estratègies sobre el paisatge de les Garrigues Altes Elies Bosch , tècnic de l'Ajuntament de la Granadella
12:00	Debat
13:45	Dinar
15:15	Visita a la finca del celler La Gutina (Sant Climent Sescebes) per tractar un cas de sobre freqüentació Joan Carles Torres , propietari del celler La Gutina

3. Participants

A la VII Reunió de treball sobre experiències de planificació i gestió del paisatge en l'àmbit local a Catalunya hi van assistir un total de **39 representants polítics i tècnics** de diverses iniciatives de paisatge en l'àmbit local de Catalunya.

Joan Fuentes	Alcalde de Capmany i conseller de Sostenibilitat del CCAE	Alt Empordà
Òscar Sagué	Consell Comarcal de l'Alt Empordà	Alt Empordà
Olga Sabater	Olga Sabater, cap d'àrea de Turisme del CCAE	Alt Empordà
Anna Palet	Consellera Medi ambient del CCAE i alcaldessa de Vilanant	Alt Empordà
Josep M. Barnils	Conseller Cultura i Vicepresident del CCAE	Alt Empordà
Núria Bartrolich	Regidora de Sostenibilitat i Medi Ambient de l'Ajuntament de Figueres	Alt Empordà

Núria Escarpanter	Consellera Juventut, Esports i Relacions transfrontereres del CCAE i alcaldessa de Llançà	Alt Empordà
Júlia Gil	Consellera d'Ensenyament del CCAE i alcaldessa d'Avinyonet de Puigventós	Alt Empordà
Albert Ramos	Conseller de Noves Tecnologies i Protecció civil del CCAE i Alcalde Vilamalla	Alt Empordà
Xavi Camps	Emporda Turisme	Alt Empordà
Carlos Aguilar	Regidor Ajuntament de Capmany	Alt Empordà
Margarita Canta	Regidora Ajuntament de Capmany	Alt Empordà
Josep Pallerols	Regidor Ajuntament de Capmany	Alt Empordà
Joan Hurtós	Alcalde de Borrassà	Alt Empordà
Joan Carles Torres	Propietari de la Gutina	Alt Empordà
Bibiana Vallmajó	Alcaldesa de Navata	Alt Empordà
Sergi Saladié	Professor de la URV i redactor del Pla de paisatge d'Argençola	Argençola
Agnès Gasull	Consellera de sostenibilitat i acció climàtica del CCBE	Baix Empordà
Pere Sala	Observatori del Paisatge de Catalunya	Catalunya
Laura Puigbert	Observatori del Paisatge de Catalunya	Catalunya
Anna Jiménez	Observatori del Paisatge de Catalunya	Catalunya
Jordi Grau	Observatori del Paisatge de Catalunya	Catalunya
Joan Pluma i Vilanova	Coordinador General de Micropobles de Catalunya	Catalunya
Carme Ferrer	Alcaldesa de Senan	Conca de Barberà
Francesc Primé	Diputació de Tarragona	Diputació Tarragona
Gemma Canalias	Consellera de Turisme del CCG i presidenta de Turisme Garrotxa	Garrotxa
Arnau Dorca	Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa	Garrotxa
Jordi Cargol	Conseller Medi ambient CCG i alcalde de Sant Jaume de Llierca	Garrotxa
Anton Bundó	Associació pel Foment del Turisme de les Garrigues	Garrigues
Carme Dalmau	Regidora Ajuntament de Pobla de Cérvoles	Garrigues
Elies Bosch	Ajuntament de la Granadella	Garrigues
Maria Puig Parnau	Doctora en Literatura Catalana	
Joan Vaqué	Consell Comarcal del Priorat	Priorat
Elisa Barceló	Consell Comarcal del Priorat	Priorat
Carme Parés	Tècnica de Prioritat	Priorat
Javi Martín	Director Tècnic Territori i Planificació Estratègica Consorci Salines Bassegoda	Salines-Bassegoda
Marc Hidalgo	Tècnic de la Fundació del Paisatge de Lleida	Lleida
Enric Morera	Tècnic del projecte Espais Naturals de Ponent - Grup Leader de Ponent	Terres de Lleida
Jordi Reixachs	Proper alcalde d'Orpí	Vall de Carme

4. Qüestions prèvies

Abans de començar a exposar la temàtica de la reunió, es van explicar l'estat d'elaboració de dos nous plans de paisatge i els reptes amb les que es trobaven. Així, Marc Hidalgo, tècnic de la Fundació de Paisatge de Lleida, va exposar el procés d'elaboració del Pla de paisatge de Lleida i Sergi Saladié, redactor del Pla de paisatge d'Argençola, va explicar el procés del pla.

Figura 2. En Marc Hidalgo, tècnic de la Fundació de Paisatge de Lleida, va explicar el procés d'elaboració del Pla de paisatge de Lleida.

Figura 3. En Sergi Saladié, redactor del pla, va explicar el procés d'elaboració del Pla de paisatge d'Argençola.

5. Paisatge i ruralitat i imaginari

Per emmarcar el tema principal de la reunió anual es va convidar a Maria Puig Parnau, doctora en Literatura Catalana amb una tesi doctoral sobre literatura i paisatge. És experta a analitzar el paisatge rural a través de les representacions literàries i això l'ha portat a veure les recents transformacions del paisatge rural, moltes d'elles directament vinculades amb el turisme. Això produeix el que s'ha anomenat conflicte de representació. És a dir, un xoc entre les imatges i els imaginaris que tenim integrats i que condicionen la nostra mirada cap al paisatge rural per una banda i la realitat d'uns llocs que no acaben d'encaixar-hi, per l'altra. La tradició literària i artística ha retratat el món rural a través d'històries, personatges i visions que transmeten un sentiment d'autenticitat, abordant conceptes com la perdurabilitat. Però, ens és possible continuar relacionant aquests valors amb el paisatge rural actual? Com percebem la ruralitat actualment? Ens trobem amb la paradoxa que el turisme busca un paisatge que ja no existeix, en gran part, per transformacions vinculades a l'activitat turística.

En els darrers anys han sorgit algunes veus literàries que mostren una visió diferent del paisatge rural. Alguns d'aquests autors enlloc de puresa, bellesa o harmonia en el paisatge rural actual hi troben fragmentació i barreja d'elements artificials, discordants i incoherents. Enlloc de casa o estabilitat hi troben decorats.

Figura 4. Maria Puig Parnau va explicar el canvi d'imaginari rural com a conseqüència del turisme.

6. Paisatge i turisme sostenible a la Garrotxa. Accions i iniciatives en el marc de la Carta Europea de Turisme Sostenible

Arnau Dorca, tècnic del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa va explicar les accions i iniciatives de turisme sostenible a la Garrotxa en el marc de la Carta Europea de Turisme Sostenible. La Carta Europea de Turisme Sostenible en espais naturals protegits (CETS) és una iniciativa de la Federació EUROPARC, organització que reuneix Espais Naturals Protegits de 38 països europeus. L'objectiu principal de la CETS és comptabilitzar el desenvolupament turístic amb la conservació d'espais naturals protegits. La CETS implica els actors privats i els actors públics del territori.

La comarca de la Garrotxa té una Carta Europea de Turisme Sostenible des de l'any 2001 amb renovacions ininterrompudes i processos participatius. Encara que sigui una carta vinculada al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa el seu àmbit és comarcal.

El paisatge és molt present en l'estratègia i en les accions de la CETS de la Garrotxa i l'objectiu és que en un futur encara ho sigui més.

Figura 5. Arnau Dorca, tècnic del Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa va parlar sobre la Carta Europea de Turisme Sostenible (CETS) i el paisatge.

7. Turisme sostenible , un oxímoron? El cas del Priorat

Joan Vaqué, coordinador de l'àrea de promoció i desenvolupament del Consell Comarcal del Priorat i president de l'entitat Prioritat, paisatge cultural agrícola, va explicar l'estratègia del Priorat en relació amb el turisme. Va explicar que el model socioeconòmic del Priorat depèn, en gran mesura, de no trencar l'harmonia i el bon estat del recurs paisatge i de potenciar el valor afegit que representa la unió entre els conceptes cultura del vi, cultura de l'oli i paisatge.

Al Priorat es té molt clar que si no hi ha adequada gestió el turisme no pot ser sostenible. El Priorat la gestió del turisme es fa a través de la Carta Europea de Turisme Sostenible en espais naturals protegits (CETS). L'any 2016 la comarca del Priorat va aconseguir la certificació de la Carta Europea de Turisme Sostenible. La Carta està liderada pel Parc Natural de Montsant i el Consell Comarcal del Priorat i inclou el conjunt de la comarca.

Per poder gestionar el turisme cal fer una diagnosi i també definir una estratègia. És per aquesta raó que s'ha realitzat el Pla Estratègic de Turisme Sostenible del Priorat 2023-2026 i un anàlisi de la capacitat de càrrega de la pràctica de l'escalada d'algunes zones del Parc Natural i un estudi de l'afluència de visitants de Siurana i de la seva àrea d'influència. L'objectiu és gestionar el turisme amb respecte als valors consensuats per la població del Priorat que són la nitidesa i llegibilitat, l'harmonia, l'equilibri i la diversitat del paisatge així com els valors immaterials d'aquests.

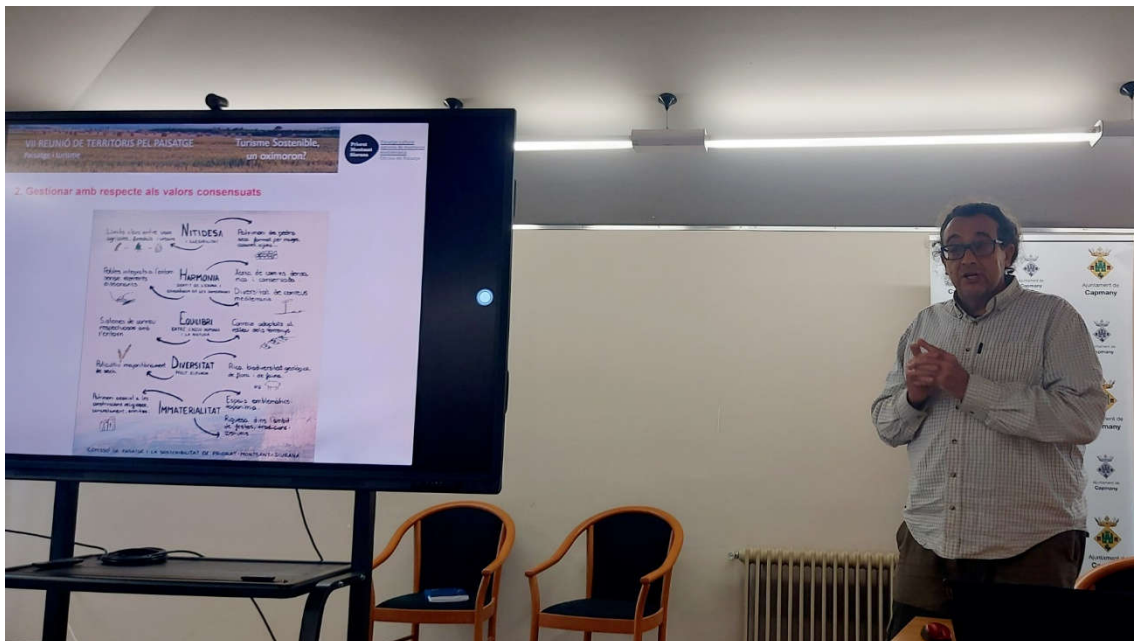

Figura 6. Joan Vaqué, tècnic del Consell Comarcal del Priorat i president de Prioritat, paisatge cultural agrícola, va parlar de la necessitat de gestionar el turisme per poder preservar els valors del paisatge.

8. Estratègies sobre el paisatge de les Garrigues Altes

Elies Bosch, tècnic de l'Ajuntament de la Granadella, va explicar les estratègies en relació amb el paisatge i el turisme a les Garrigues Altes. Els municipis de Bellaguarda, Bovera, El Cogul, La Granadella, Granyena de les Garrigues, Juncosa, el Soleràs i els Torms formen part d'una unitat territorial coneguda com les Garrigues Altes. Aquest territori comparteix unes característiques socials, econòmiques i culturals que ha propiciat que els seus municipis decidissin treballar conjuntament per un desenvolupament econòmic, turístic, social i cultural del seu territori sempre vetllant pel manteniment del paisatge.

A les Garrigues Altes els municipis s'enfronten al repte de l'evolució negativa de la població i per revertir aquesta problemàtica han vist que cal un enfoc integral. En una zona on el sector primari és molt important es fa evident la necessitat de diversificar l'economia per trobar noves sortides professionals a partir de les potencialitats del territori. A la vegada, per evitar l'èxode de la població jove i també atraure població nova cal assegurar habitatge públic, bones infraestructures i serveis.

El paisatge de les Garrigues Altes és un paisatge divers de muntanya configurat per conreu, boscos i matolls. La riquesa paisatgística de la zona ha fet que es vulgui promoure el turisme com un recurs per fixar població al territori. Per aquesta raó estan desenvolupant iniciatives turístiques vinculades, sobretot, al paisatge de l'oli. El turisme és però encara un sector molt minoritari a la zona i algunes actuacions en el paisatge com diversos projectes de parcs solars són vistos com una amenaça al potencial desenvolupament turístic.

Figura 7. Elies Bosch, tècnic de l'Ajuntament de la Granadella, va parlar sobre la problemàtica de les Garrigues Altes.

9. Visita al celler La Gutina per tractar un cas de sobrefreqüentació turística

A la tarda, Joan Carles Torres, propietari del celler La Gutina que elabora vins naturals i ecològics. El celler forma part de la finca Mas Torres d'unes vuitanta hectàrees que està ubicada a la zona dels Aspres de la serra de l'Albera, al municipi de Sant Climent Sescebes. El paisatge de la zona està format per vinyes, camps, oliveres i boscos de suredes, formacions granítiques, estanys naturals i monuments megalítics.

Els propietaris del celler consideren que el paisatge de la finca és un valor a protegir i per això col·laboren amb entitats ecologistes de custòdia ambiental. Des de 2011 tenen un acord de Custòdia Agrària amb IAEDEN-Salvem l'Empordà per recuperar un estany vinculat a l'estanyol de la Rajoleria i a l'estanyol de la Cardonera, estanys temporals de gran interès natural inclosos dins la Xarxa Natura 2000. L'objectiu és la recuperació però també el manteniment de la riquesa natural de flora i fauna associada a aquestes zones humides.

La finca també compta amb monuments megalítics d'interès: el dolmen de la Gutina i el menhir de la Murtra, datats d'aproximadament 3.500 a 3.000 a.C i inclosos en els itineraris megalítics de la comarca.

El celler realitza activitats ecoturístiques, amb visites a les vinyes i al celler però les visites a la finca són nombroses perquè els visitants busquen poder contemplar els monuments megalítics o els estanys temporanis. El problema és que els visitants no són conscients de l'impacte que poden tenir sobre un entorn tan delicat com el d'una zona humida en recuperació i, per tant, la sobre freqüentació suposa una amenaça per la biodiversitat. El propietari va expressar la dificultat de gestionar les persones que volen accedir amb cotxe per camins particulars o que deixen que els gossos es banyin en els estanys amb els problemes que això pot suposar.

Figura 8. Assistents a la reunió de treball durant la visita sobre el terreny.